תלמוד בבלי · אחרונים · הגהות יעב״ץ · סדר טהרות

הגהות יעב"ץ על נדה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות יעב"ץ על נדה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-יעבץ-על-נדה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 5
דף ג: 5
דף ד. 5
דף ד: 6
דף ה. 6
דף ה: 6
דף ו. 6
דף ז. 6
דף ז: 6
דף ח. 7
דף ח: 7
דף ט. 7
דף ט: 7
דף י. 8
דף יא. 8
דף יא: 8
דף יב. 8
דף יג. 8
דף יג: 8
דף יד: 9
דף טו: 9
דף טז. 9
דף טז: 9
דף יז. 10
דף יז: 10
דף יח. 11
דף יח: 11
דף יט. 11
דף יט: 11
דף כ. 11
דף כ: 12
דף כא. 12
דף כא: 12
דף כב. 13
דף כב: 13
דף כג. 13
דף כד. 13
דף כד: 13
דף כה. 14
דף כה: 14
דף כו. 14
דף כו: 14
דף כז. 14
דף כז: 14
דף כח. 15
דף כח: 15
דף כט: 15
דף ל. 15
דף ל: 15
דף לא. 16
דף לא: 16
דף לב. 16
דף לב: 17
דף לג. 17
דף לג: 17
דף לד. 17
דף לה. 17
דף לה: 17
דף לו. 18
דף לו: 18

דף לז 18
דף לז: 18
דף לח 19
דף לח: 19
דף לט 19
דף מ 19
דף מ: 19
דף מא 20
דף מא: 20
דף מב 20
דף מב: 20
דף מג 20
דף מג: 20
דף מד 20
דף מד: 21
דף מה 21
דף מה: 21
דף מו 22
דף מו: 22
דף מז 22
דף מז: 22
דף מח 22
דף מח: 23
דף מט 23
דף נ 23
דף נ: 23
דף נא 23
דף נא: 23
דף נב 24
דף נב: 24
דף נג: 24
דף נד 24
דף נד: 24
דף נה 25
דף נה: 25
דף נו 25
דף נו: 25
דף נז 25
דף נז: 25
דף נח 26
דף נח: 26
דף נט 26
דף נט: 26
דף ס 26
דף ס: 26
דף סא 26
דף סא: 27
דף סב 27
דף סב: 27
דף סג 27
דף סה 27
דף סה: 28
דף סו 28
דף סו: 28
דף סז 28
דף סז: 29
דף סט 29
דף סט: 29
דף ע 29
דף ע: 29
דף עא 30
דף עא: 30
דף עב 30
דף עג 30

דף ב.

במשנה דיין שעתן כצ"ל וכן בכה"מ:
רש"י ד"ה מפקידה לפקידה באחד בשבת ומצאה טהורה כצ"ל וכן לקמן בכה"מ:
תוס' ד"ה והלל וכו' בהג"ה המתחלת מיהו בירושלמי וכו' הוי רה"ר גמור כצ"ל:

דף ב:

רש"י ד"ה טומאה ודאית וכו' כודאי משוי לה כצ"ל:
ד"ה הכא מאי וכו' לא אתרע חזקה כצ"ל:
ד"ה הגס הגס וכו' שאין המקור יכול להחזיקו ויוצא כצ"ל:
תוס' ד"ה התם תרתי וכו' ומשני סכין אתרע כצ"ל וכן לקמן:

דף ג.

בת"י ד"ה ואיבעית אימא וכו' והשתא ניחא וכו' מג' נזירים דבר בההוא דכיון כצ"ל:

דף ג:

גמרא בין האי לישנא להיך לישנא כצ"ל וכן לקמן:
שם והא שמאי והלל מודו כצ"ל:
שם ויש לה אגנים כצ"ל. נ"ב נ"ל שהוא מענין אגן הסהר וישם באגנות שיש להם שפה לפיהן סביב והיחיד מזה אוגן כמ"ש כל שי"ל אוגן ואוזן ויהא ברבוי בשקל אוזן חודש קודש. רק האזנים מפני שהן כפולות בזו הרבוי בלשון זוגי משא"ה באחרים מזה המשקל. ולכן נאמר ממנו אגנים כמו מן קודש קדשים מן חודש חדשים:
שם המדלה עשרה דלים כצ"ל. נ"ב בשקל גדי גדיים:

דף ד.

גמ' וכן מטלית חמהוהא כצ"ל וכן ברש"י:
תוס' ד"ה שאני אומר וכו' דגבי כלים הנמצאין וכו'. נ"ב דוחק מבואר שאם כן אין כל הכלים שוין בה דהאיכא כ"ח דאין להם טהרה ודתנן צלוחית צ"ל נמי בכלי שמן איירי ולא משמע הכי אלא הוא דבר הנשבר ככ"ח כי הא דתנן בפ"ה דב"ב (דף פה:) בשולח ביד בנו קטן שבר הצלוחית. וגם גזרה דכלים הנמצאים סתמא תנן:

דף ד:

גמ' שאין בו דעת להשאל כצ"ל:
רש"י דה עורב וכו' לאחר שטלטל הקופה כצ"ל:
ד"ה הפסידה וכו'. בעונה הזאת הפסידה כצ"ל:
ד"ה ומשני וכו' וערביה ומצאה טהורה וערבית ומצאה סמאה כצ"ל:

דף ה.

גמ' ותחפנה ש"ז כצ"ל

דף ה:

רש"י ד"ה הבאה בידי אדם וכו' ספק נגע בכלי המונח ע"ג כצ"ל:
תוס' ד"ה ומה כלי חרס וא"ת ונימא דיה כמשכב דאהל כצ"ל:

דף ו.

גמ' הרואה דם מטמאה כצ"ל ועל מה שנדפס על הגליון ס"א כתם. נ"ב גירסת ס"א הלזו שבוש ופרש"י הוא דאטעי' דמפרש בבא דסתם ברישא דילמא הכי הוה גריס לה מיהו ודאי גבי דם גרסי' ואינה מקולקלת וכו' וגבי כתם איפכא:
שם הרואה כתם מטמאה. העיגולין מן תי' כתם נמחק:
רש"י ד"ה אף משכבה וכו' זה שכבסו קודם כצ"ל:
תוס' ד"ה ואי ממתני' וכו' והשתא מגע לא מטמא כצ"ל:
ד"ה כשבדקה וכו' אבל טומאות לא היו כצ"ל:

דף ז.

גמ' ומקפת וקוראה לה שם כצ"ל:
רש"י ד"ה ומקפת מקרבת בכלי אצל העיסה כצ"ל:
תוס' ד"ה (בדף הקודם) נולד לה ספק וכו' אבל בעיסה קודם גלגול לא מיקריא טבולה לחלה כצ"ל:

דף ז:

גמרא אתה לא שמעת אלא אחת ואני שמעתי ארבע כצ"ל:

דף ח.

גמ' דתנן רבי יהודה בן בבא כצ"ל:
שם (**יש להן בעור ולדמיהן בעור**) תי' אלו מוקפין. נ"ב במתני' פ"ז דשביעית ל"ג להא:
רש"י ד"ה הרודה וכו' לפטרה מן החלה כצ"ל:

דף ח:

גמ' ואיכא דילדה לשבעה. נ"ב ע' פרק בן סורר ומורה (דף ס"ט ע"א) דמסקינן יולדת לשבעה נמי עוברה ניכר לשליש ימי' וא"כ בתרי ותילתא סגי. ופרש"י קמ"ל דאזלינן בתר רוב נשים משמע דס"ל אע"ג דהוכר עוברה לסוף ב"ח ושליש עדיין מטמאה למפרע עד תשלום ג"ח שלמים. י"ל דלא חייש למיעוטא לקולא ואע"פ שמוכיחה בצדה כריסה מעיד שמעוברת היא ס"ל מ"מ אינה מסולקת דמים עד מלאת לה ג"ח לעוברה והיינו משום דלר"מ אפי' ראתה בעונות של ג"ח אחר ג"ח דיה שעתה (ור"י ס"ל ג' עונות בלי ראתה) ולפי"ז קשה (חסר איזה תיבות) ולכן נ"ל לפרש הא דבעי וכמה הכרת העובר לאו לענין דיה שעתה קאמר אלא סימנא בעלמא קיהיב להכרת (העובר) דנ"מ לענין ספק בן ט' לראשון (ע"פ החולץ) ואיידי דאיירי בהכרת העובר נקיט לה אבל לענין דיה שעתה בהכרת עובר (חסר איזה תי'):
רש"י ד"ה לאו רבנן וכו' דפליגי עליה דר"א בשאר אילנות כצ"ל:
ד"ח למקח וממכר וכו' לפי שעושה פירות מרובין כצ"ל:
ד"ה שלא נקצצה וכו' שירבה עביה ותוציא ענפיה הרבה כצ"ל:

דף ט.

גמ' ואין נפשה חוזרת עליה עד עשרים כצ"ל:
שם שהמזה ומזין עליו טהורים כצ"ל:

דף ט:

גמרא מעשה בריבה אחת בהיתלו. נ"ב הבע"י (דף נ"ט ע"ב):
רש"י ד"ה שלישית וכו' הלכך בשתי ראיות כצ"ל:
ד"ה ועוד עברו עליה ג' עונות וכו' והסמוכה לשניה היא השניה. נ"ב ר"ל להפסקה שניה ויותר יפה לגרוס לשניות כלומר הסמוכה לשלש עונות שניות של הפסקה. והיא היא:

דף י:

רש"י ד"ה אבל מעוברת וכו'. ברוך. נ"ב פירוש הנ"ל הג"ה מר"ב הוא:

דף יא.

גמ' כל יומא דלא קפיץ וכו'. נ"ב שמא מתוך שהקפיצה מעשה גבר בא בלשון זכר:

דף יא:

רש"י ד"ה כאן ששמשה וכו' ונשתנה מראה הדם טהורה כצ"ל:
תד"ה תנ"ה וכו' אבל הניח בחזקת טמאה טמאה כצ"ל:

דף יב.

גמ' וזהו עדן של צנועות. נ"ב לשון עד של בדיקה:
שם אמר רבא ושאינו מקיים וכו'. נ"ב כיוצא בזו יבמות (דף כ' ע"א):
שם בד"א להניחה בחזקה כצ"ל וכן לקמן:

דף יג.

גמ' כל האוחז וכו'. נ"ב אע"ג דבשעה שנצרך להטיל מים לא שכיח שיתקשה מ"מ איכא למימש דילמא אתי לידי קישוי בתר דתמי מיא:
שם כל האוחז באמה. נ"ב בקמץ גם תחת האל"ף מלשון אמה דקפא שהיא המשמשת כך הוא אותו אבר וכן פעולתו נקראת תשמיש:
שם דשף ויתיב בנהרדעי. נ"ב ששף ממקומו כמו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה חולין (דף מ"ב. נ"ד):
רש"י ד"ה הנחמים וכו' במדורות גדולות כצ"ל:
בתו"י ד"ה נשים וכו' דתנן על שניהם כצ"ל:

דף יג:

גמ' בין ביד בין ברגל. נ"ב בכלל זה הוא מעוך שדים ועשוי דדים והיינו דרך איברים דבסמוך דבני מבול נינהו שמוציאן שז"ל:
רש"י ד"ה כספחת וכו' ושלשת אלפים ותק"ן בריתות שכולן כצ"ל:
ד"ה כי רוח וגו' ונשמות שאני עשיתי כצ"ל:

דף יד:

גמ' וזהו אחר כך שנחלקו בו רבי עקיבא וחכמים:

דף טו:

גמ' ובא כהן והציץ בו. נ"ב עמ"ש בריש פסחים בס"ד:
תוס' ד"ה אפי' ילדה וכו' גבי יבמתו בזיזה מניה כצ"ל:
ד"ה ספק גררוהו בההיא שעתא. נ"ב ה"ג בפסחים:
באי"ד אי ברה"ר אפי' ספיקא אחת טהור. נ"ב עי' ספי"ו דטהרוה דשבילין מפולשין לבורות שהן רה"י לשבת ורה"ר לטומאה. וא"כ י"ל למי שאינו רה"ר גמור הלכך צריך לס"ס במסקנא:

דף טז.

גמ' אמר רב בדקה ומצאה טמאה וכו' בדקה ומצאה טהורה כצ"ל. נ"ב מצאה עצמה א"נ אבדיקה קאי שמצאה את הבדיקה:
רש"י ד"ה ודאי וכו' אחר זמן ומצאה טהורה כצ"ל וכן בכל המקומות:

דף טז:

לדבריכם תחוש שמא תראה כצ"ל:
שם אף לדבריכם ניחוש עד שהרוק כצ"ל:
שם שנימוק שתי פעמים כצ"ל:
שם אסור לאדם שישמש וכו' ביום. נ"ב אף דהותר מכללו אצל ת"ח דמאפיל כדלקמן אפ"ה קאמר סתמא משמע דאף ת"ח בכלל למימרא דלא שרי לת"ח נמי אלא מדוחק או כדי להנצל מעבירה כההיא דרבא (חסר):
שם גבור או חלש חכם או טפש או עשיר. נ"ב ואינו עול חלילה בחקי יתעלה. כי ודאי זכות אבותיו או עונותם וקדושים בשעת תשמיש או ההפך גורמים לולד והמזל מסייע:
שם וארבעה לא אהבתי. נ"ב זה מדויק כי הרביעי ודאי אינו שונא כמו השלשה:
שם ואמרי לה שר הנרגז המוקפים אשר סביבם נמחק:
שם ואני איני אוהבה נ"ב יל"ד צריכא למימר הלשונא ה' יאהב הלא משנאיך ה' אשנא וי"ל דהקב"ה אינו שונא אלא הארבעה דברים לא העושה אותם בהחלט אלא הרגיל בה ורשב"י אינו אוהבם אף באקראי לפיכך צריך שלא יקל בהן:

תוס' ד"ה מלאך הממונה וכו' ואף ברי אותת. רב לשון הקליר בפיוט לגשם ונסמך על הכתוב דאיוב:
ד"ה הכל בדי שמים וכו' וא"ת הא חזקיה דהוי ליה בנין דלא כצ"ל:
ד"ה שר הנרגל. נ"ב נ"ל שצ"ל הנרגן:

דף יז.

גמ' עקרן או קליפתן. נ"ב משמע אפי' הן קלופין. שקליפן עדיין מעורה בהן או שייר בהן קצתה של קליפה:
שם זמנין דמסכנין. נ"ב תימה דהא היינו ודורש אל המתים כדאיתא שלהי פרק ד"מ ופשיטא בלא"ה נמי מתחייב בנפשו. שמא לא בא רק ליישב כפל הלשון דדמו בראשו:
שם אין הכי נמי. נ"ב והכי מוכח נמי גבי פת שחרית וקרא דר"י דלעיל אסמכתא בעלמא דעיקר טעמא שלא התגנה עליו ובת"ח דצניע טובא ליכא למיחש מיהא כי לא צריכא לאותו דבר ביותר גם ת"ח לא לעביד כמש"ל ואין למדין מן המלכות. גם לא אמרינן אלא של בית מונבז שעבודתם רבה ומתוך כך איכא אונס שינה טפי ות"ח צריך לנדד שינה מעיניהם בלילה:
שם אמר אביי כגון שהעבירו כצ"ל:
רש"י ד"ה מילא פרהבא וכו' ל"א צמר נקי ורך כמ"ש שמכבנין למילת בפב"ב (שבת דף נד):
ד"ה ולא בפשתן וכו' אלא בעד לבן שחקים לבנים יותר מן החדשים. נ"ב זה מתנגד לחוש. ול"נ דשחקים רכין יותר מן החדשים ויפין לבדיקה שדם נדבק יותר ברך מקופל מדבר קשה וחלק כשל פשתן חדש (ובזה מיושב שם):
תוס' ד"ה משתין וכו' הכא משמש מטתו. נ"ב והא דאמרי' כתובות נ"ח ע"א האומר א"א אלא הוא בבגדו כו' יוציא ויתן כתובה מ"מ בעי כסוי סדין ומטה כמ"ש במו"ק או"ח סי' ר"מ בס"ד:

דף יז:

רש"י ד"ה חדר מבפנים וכו' ופרוזדור לפניה כצ"ל:
ד"ה ספקו טמא וכו' ואע"ג דאיכא לאחזוקיה בדם עליה כצ"ל:
ד"ה אי בתר חששא וכו' אלא באת לחוש כצ"ל:
ד"ה ואי בתר חזקה אזלת דמחזקת ליה לדם כצ"ל:
תוס' ד"ה מן הלול ולפנים וכו' והוא שינוי גדול מזיקור של עלייה כצ"ל:

דף יח.

גמ' והא איכא תשע צפרדעים ושרץ אחד ביניהם ונגע באחד מהן כצ"ל:
רש"י ד"ה ועשאום וכו' משום דאזלי בתר רובא כצ"ל:
תוס' ד"ה בשליא וכו' דסתם שליא שיצאה מקצתה כצ"ל:
ד"ה המפלת יד וכו' הא דלא מייתי מתניתין דהמפלת כצ"ל:
ד"ה ותו ליכא וכו' הא דתנן בהרואה נמצאת אומר וכו' כצ"ל ותי' אתה נמחק:

דף יח:

תד"ה מיעוטא כמאן דליתא דמי וכו' טפי הכא מבחולדה המהלכת. נ"ב עי' ספ"ד דטהרות ובתוי"ט שם:

דף יט.

גמ' ומציף מים וכמזוג שני חלקים כצ"ל:
שם גמ' וכי תימא הכא נמי נגע טהור מי איכא. נ"ב תימה מי לא תנן בפרק מומין אלו נגעים טהורים. וכן בגמ' דפר"א דמילה ומי ליכא פלוגתא בנגעים טובא:
שם ורבי יהושע אומר כהה. נ"ב ל"ג אומר:
שם משל לדם מכה לכשנעקר הוא משחיר כצ"ל:
רש"י ד"ה בית כרם וכו' אדמה ונותנה בכלי כצ"ל:
ד"ה דמיה דמיה וכו' הרי ד' מיני אדמומית טמאה בה כצ"ל:
תוס' ד"ה רבי יהושע וכו' ועוד דשאני גבי נגעים וכו' סוף שבהרתו הופכתו כצ"ל:

דף יט:

גמ' כתיב הכא. נ"ב ש"מ בקבלה נמי דנין גז"ש:

דף כ.

גמ' כזפת וכעורב. נ"ב זהו תימה שיהו אלו דיהה מענב:
שם לא בכלים שחורים. נ"ב משמע שלא היו מקפידים על כלי פשתן שאין דרך לצבען שחורים:
שם מבקעת ביה כרם כצ"ל. נ"ב נ"ל חבר במקרא:
שם מבקעת יודפת. נ"ב נ"ל חבר במשנה:
שם מבקעת גנוסר. נ"ב כנרת:

שם אין בודקין אלא בכוס ואכתי תבעי לך כצ"ל:

דף כ:

גמ' אמר רבי זירא טבעא דבבל. נ"ב נראה שהוא ענין טבע העולם שנשתמשו במלה זו הרבה הטבעיים. ומכאן לקחוה ולא מציגו לה חבר בתלמוד:

שם הוה יתיב רב עובדיא קמיה. נ"ב בפרק לא יחפור:

שם וכלהו אמרינהו ההוא בתרא וכו' כצ"ל:

שם אייתיא דמא לקמיה דרבה בב"ח וכו' והדר אייתיא דמא כצ"ל וכן לקמן:

שם שאני התם דליתא לקמן כצ"ל:

שם מעיקרא אחזקיה. נ"ב עשי"ע (ח"א סי' ב):

שם אמר ודאי טהור כצ"ל ותי' לא נמחק:

שם רבי בדיק לאור הנר. נ"ב והא דאמר בפ"ק דמגילה גבי אביגיל וכי מראין דם בלילה התם בדרך היה שלא היה לאביגיל אור הנר שנאמר והיא יורדת בסתר:

רש"י ד"ה איפרא הורמיז וכו' ואעפ"כ היתה משמרת עצמה. נ"ב גם כל הפרסיים נזהרים מנדות כדאיתא בפרקא דחסידה בעובדא דזנדוקנא ובפ' אמ"ע (ע"ז ד' כ"ד) כמאן קרי פרסאי לנדה דשתנא וכו':

שם ד"ה מקטלא כלמי וכו' ומשו"ה שלח להאי. נ"ב לפי שהוא מגונה שלחו לי ע"י רמז. מחוי פרסאי לכו במחוג:

ד"ה בחווני לבאי וכו' יושבים מחדרים מתרגמינן כצ"ל:

תוס' ד"ה והא וכו' דרבא היה בקי. נ"ב דיהבו ליה חוכמתא דר"ה:

ד"ה אגמריה סמיך וכו' ורבי אחאי בר מניומי מכשיר וכי'. נ"ב התם איכא למימר שהשאלה בא לפני שניהם כאחד והגיד כל אחד מהם דעתו והוי כשאר כל מחלוקת חכמים לשם שמים:

דף כא.

גמ' והא כי אתא וכו' אתא ואייתי. נ"ב אמר אתא תרי זמני לומר שלא מנהרדעא בא. אלא מנהרדעא היה שם נולד ונקרא שמו עליו אבל בא ממקום אחר מישיבה שלמד שם כגון מא"י וחזר לכאן עם שמועה זו שבידו. לא בא בידים ריקניות:

דף כא:

גמ' שמטמאה בפנים כבחוץ כצ"ל וכן לקמן

דף כב.

גמ' אמר ליה תיפוק לך כצ"ל:
שם צחצוחי זיבה דעריבא בה כצ"ל:
רש"י ד"ה אינו מטמא וכו' קיסם בצר ליה שיעורא כצ"ל:
ד"ה למימרא וכו' דבשר האבר נוגע בש"ז כצ"ל:
ד"ה כל שבעה וכו' סותר כל אותן כצ"ל:

דף כב:

גמ' הואיל ונאמרה בהן יצירה כאדם כצ"ל:
שם וייצר לאפנויי נ"ב תמיהא לי טובא כיון דאין אדם דן גז"ש מעצמו כדאיתא בפרקא דלעיל (דף י"ט ע"ב) א"כ כי קבלה מרבו מאי צריך לאפנויי. ואי לא קבלה כי מופנה מאי הוי וכן הא דאמר לקמן כל גז"ש שאינה מופנה וכו' ובמופנה מצד אחד פליגי גם ר"ש ורבנן. מכלל דלא בעינן ג"ש קבלה מרבו דוקא. דא"כ לא שייך למימר משיבין ואין משיבין לעולם וכמדומה דלא דכ"ע היא דצריך לקבל ג"ש מרבו. וכן משמע לעיל התם בס"ב דר"מ סבר דלא בעיא קבלה מרבו. ומאן דבעי מופנה אה"נ דלא בעי קבלה:

דף כג.

גמ' אבל בהמה וחיה לא פליגי דכתיב בהו יצירה כצ"ל:
שם והתניא אמר רבי אליעזר כצ"ל:
שם קבל בה אביה קדושין. נ"ב אפי' עודה במעי אמה מבעי ליה כההיא דתנן אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר עוברה מקודשת:
רש"י ד"ה חסורי מיחסרא וכו' ואע"ג דפליגי רבנן עליה כצ"ל:

דף כד.

גמ' שמא מגוף אטום באה כצ"ל:
רש"י ד"ה חומרא וכו' דכיון דולר הוא יהביתו לה כצ"ל:
ד"ה שימי את בכמה דוכתי כצ"ל:
תוס' ד"ה רבי חנינא וכו' שאינה רגילה להוליד. נ"ב שסועה אלא מבהמה משונה:

דף כד:

גמ' חומרא דאתי לידי קולא הוא כצ"ל:

הלך ר' יוסף. נ"ב אין חבר לשם זה בתנאים עם לווי שם תואר רבי אבל יוסף גרידא איתי' פאה ובמנחות דף כ"א ע"א:
שם בן אחיך ובוא בהליכתן יצאה כלת כצ"ל:
שם סכויין כראוי. נ"ב בערוך גרס סבויין בבי"ת וכ"נ:
רש"י ד"ה המפלת סנדל וכו' לא בצרי ימי טומאה כצ"ל:

דף כה.

גמ' תחלת ברייתו מראשו. נ"ב כלומר מראשו בלבד הוא נכר במחלתו:
שם עור ובשר תלבישני ובעצמות וגידין כצ"ל:
תוס' ד"ה מלא וכו' לא מיירי. נ"ב כאן צ"ל ד"ה כסומכוס:

דף כה:

ההוא שפירא דאתאי. נ"ב האשה שילדתו:
תוס' ד"ה לידע וכו' גוויתו כעדשה וכו' ניכר כעדשה כצ"ל:

דף כו.

גמ' כדי שיאחזנו ביח ויראה לכאן ולכאן כצ"ל:
שם ותרתי שמעתתא שיעור טפח כצ"ל:

דף כו:

גמ' דבר שאינו שאלת כצ"ל. ונ"ב הכא לא קפיד רבי כמו התם במנחות דבעי מניה פלימי ולד שי"ל שני ראשין וא"ל קים גלי:
רש"י ד"ה מכאן ואילך וכו' דאימר בהדי שליא כצ"ל:

דף כז.

גמ' ולא נשתוק קמי רבי' כצ"ל:
רש"י ד"ה אי אפשר וכו' ובציר ליה שיעורא כצ"ל:

דף כז:

גמ' מהא דא"ר שבתאי וכו'. נ"ב עשי"ע ח"ב (קס"ט ג):
תוס' ד"ה למעוטי וכו' דאין רקב טמא כצ"ל:

ד"ה משום וכו' מהך דשפיר דאינו מטמא כצ"ל:
ד"ה מת וכו' אי לאו משום דבטיל ברובו כצ"ל:

דף כח.

גמ' כגון דאיתריך אתרוכי כצ"ל:
רש"י ד"ה ניתנו וכו' הואיל וימי טוהר לא יהיו לה כצ"ל:
תוס' ד"ה אמר רב נחמן וכו' טומטום אינו מוציא. נ"ב עמ"ש מגילה פ"ק:

דף כח:

רש"י ד"ה ר' אליעזר וכו'. דלא דרשי כצ"ל:
ד"ה רבי אליעזר דאדכר שם שרץ כצ"ל:
ד"ה אם נקבה אם קדריש הוה מיבעי ליה כצ"ל והכל דבור אחד:
תוס' ד"ה הוה אמינא וכו' משום דחמיר. נ"ב היינו למאן דאית ליה חרם דוקא:
ד"ה הא מזכר וכו'. והנה מצינן למימר כצ"ל:

דף כט:

גמ' אשה שיצאה מלאה וכו'. שלשה שבועות טהורין כצ"ל:
רש"י ד"ה והביאה וכו' קודם שבאה לפנינו וכו' השתא שבא לפנינו כצ"ל וכן לקמן בכל הערן:

דף ל.

גמ' כגון שבאה לפנינו כצ"ל:
רש"י ד"ה טבילה יתרתא וכו' הוה ס"ד דבאה לפנינו כצ"ל וכן לקמן בכל הענין וכן בתוס':
באי"ד נמצאו לה ח' טבילות. בשבוע ראשון כצ"ל:
תוס' ד"ה שמע מינה וכו'. וי"ל דתרי תנאי נינהו אליבייהו כצ"ל:

דף ל:

גמ' ודלמא אי קרעוה להך כצ"ל:
שם אינו יכול לחיות כצ"ל:
שם ונר דלוק לו על ראשו. נ"ב נר אלהים נשמת אדם:

שם מסוף העולם עד סופו. נ"ב אדם עולם קטן כלומר רואה ראשיתו ואחריתו:
שם היה בעיניך כרשע. נ"ב עלח"ש אבות פ"ב:
שם הריר נוטלה ממך. נ"ב עיין מעמד ליום ראשון:
רש"י ד"ה עד שמונים וכו'. לא טבלה עד שמונים ואחד כצ"ל:

דף לא.

גמ' זו באה דרך תשמישה כצ"ל:
שם שלשה חדשים וכו' קשה לאשה וגם קשה לולד. נ"ב לפי שהולד במדור תחתון ונדחקת משנים וגם קשה לולד משום דחסא ובאמצעיים הולד כבר נמלט מדחסא אבל האשה האם שלה נמשכת עם הולד עד שיתיישב במדור העליון ומצאה לה מנוח אז טוב לשניהם:
שם אודך על כי נוראות נפלתי וכו'. כל אחד ואחד עולה למינו כצ"ל וכן לקמן:
שם ישב לו קוץ לאחד מהם כצ"ל:
שם ומשרתיו טהורים וקדושים כצ"ל:

דף לא:

גמ' סמוך לוסתה. נ"ב עשי"ל ח"ב (ס"י):
שם ובחטא יחמתני. נ"ב עיין אם לבינה:
שם וחטאת את הבית. נ"ב צ"ע מ"ט ל"א קרא דקדים וחטאת על המזבח:
שם תחטאני באזוב ואטהר. נ"ב מיהו ראיה ליכא מהכא דבאשה משתעי:
שם כולם שמחים. נ"ב מכאן לסעודה שעושין ביום הברית נוסף על רמז ביום הגמל:
רש"י ד"ה תחתון וכו' וזו תקלה היא להן כצ"ל:
ד"ה אפי' דידן נמי אי חזיא בעריסתה כצ"ל:

דף לב.

ע"א גמ' ולא יחללו את קדשי בני ישראל את אשר ירימו כצ"ל:
שם וכי חזיינן מפרשינן להו כצ"ל:
תוס' ד"ה רבי מאיר אומר וכו' בני ישראל מטמאין כצ"ל:
ד"ה שתייה בכלל וכו' אפי' איסורא ליכא. נ"ב משום סיכה כשתיה איצטריך להו למידק מחלב שור הנסקל. אבל שאר הנאות דחלב דשרי מקרא נפקא יעשה לכל מלאכה:

דף לב:

רש"י דה משכב הזב וכו' במשכבה וגמירא כעליונו של זב כצ"ל והד"א:

דף לג.

גמ' אמר אביי יטמא שבעת ימים הפסיק הענין כצ"ל:
שם לקרא כי כתיב סמוך לשקיעת החמה כתיב כצ"ל:
שם רואה היא וסותרת כצ"ל:

דף לג:

או דלמא נוגעת היא כצ"ל:
שם מפני שטומאתן ספק כצ"ל:
שם והן מראות דם כצ"ל:
רש"י ד"ה אלא מאי אית לך וכו' שאם רואה זוב סותר את כל כצ"ל:
ד"ה בקיאין אנו בהן אני מכיר בנשי צדוקין. נ"ל כצ"ל וכמדומה שבכוונה עשה זאת מעתיק פרש"י או מגיה הדפוס שחשבו ללשון בלתי הגון כאילו ר"י הי"ל עסק עם נשי הצדוקין לכן הגי' ועשאו באנשי ושבוש הוא כי לשון הברייתא מוכיח דבנשי צדוקים קמיירי ור"י בקי בהן ובמעשיהן קאמר וכן מוכרח בלשון ר"י דאל"ה לימא מכיר בצדוקין בלבד ואינו לשון חכמים באנשי צדוקין אלא בנשי כצ"ל כלי ספק:

דף לד.

רש"י ד"ה רגל הוה וכו' כטהרה שויוה רבנן כצ"ל:
ד"ה וב"ה אומרים כרוקה וכו' ודם טהרה כצ"ל:
תוס' ד"ה (מדף הקודם) **ותיפוק ליה דתנן הגבים** כצ"ל:

דף לה.

רש"י דה ואתקיש וכו' ליכא זוב לובן למילפיה כצ"ל:
ד"ה ברביעית וכו' דהא מכי חזו סותר כצ"ל:

דף לה:

רש"י ד"ה כאן שספרה ראתה כצ"ל:

דף לו.

רש"י ד"ה ברואה וכו' שמונים וארבעה כצ"ל:
תוס' ד"ה שבוע בתרא וכו' מ"מ אינן נעשית בה נדה ולא זבה וכשתפסיק טהורה מיד כצ"ל:

דף לו:

גמ' א"ל לרב אסי זיל צנעי'. נ"ב נפ"ק דקדושין (דף כ"ה ע"א) גבי סבי דנזוניא אשכחן כהאי לישנא צנעינהו ופירש"י לשון נדוי וכאן נדחק לפרשו בלשון אחר משום דלשון גריי' גדיי' דחקי'. וי"ל דהכא נמי הוי פרושו כמו התם. וא"ל מעיקרא צנעי'. הוא לשון הרחקה בכבוד כדאמרי' בוא"מ אב"ד שסרח כו' א"ל הכבד ושב בביתך. ואי לא ציית גריי' או גדי' בדלית (לשון משיכה כפי' תוס' אי נמי נ"ל נגידה שהנון נופלת ברוב פעמים בבעלי פ"א נון גם זו מחסרי פ"א) ואתיא כי הא דאמרי' התם דממנו אנגידא דצורבא מרבנן ולא ממנו אשמתא. ואיהו סבר גדיי' לשון כריתה היינו שמתא שם מתה:
שם לא שליט ביה רקבא וכו' עיילוהו בחמימי אפקוהו מקרירי עיילוהו בקרירי אסקוהו מחמימי כצ"ל:
רש"י ד"ה ג' ימים וכו' וראתה כל שלשת הימים כצ"ל:
ד"ה לילה ויום וכו' אין זה שופי כצ"ל:
תוס' ד"ה איסי בן מהללאל וכו' יש תנא וכו' הוא יוסף הבבלי. נ"ב הוא ודאי תנא ומוזכר במנחות (י"ח ע"א) ועמ"ש ביומא בס"ד:

דף לז.

גמ' אמר לדבתיהו צביא לי זוודתא כצ"ל:
שם ולימא לי' לרב מלי עלואי כצ"ל. ונ"ב צריך ביאור וישוב:
שם אלא אי אמרת אינה עולה אפסיקא להו לידה כצ"ל. וכי שייך שקרא התם בעלמא דקושטא:
רש"י ד"ה ש"מ וכו' מכלל דקיימא לן דבר הגורם כצ"ל:
תוס' ד"ה אביי אמר וכו' ואין קרבנה נאכל כצ"ל:

דף לז:

רש"י ד"ה מה ימי נדה וכו' לא חייל ימי נדה לעולם כצ"ל:

תוס' ד"ה על כרחך הקדשים כצ"ל:

דף לח.

גמ' אבא שאול משמי' דרב. נ"ב אין לזה חבר:
רש"י ד"ה קמ"ל דאפשר וכו' דאי לא אפשר הויא לה דוה כצ"ל:
ד"ה ואפי' בסוף תשיעי וכו' כלומר חדש השיעי גורם לידת הולד כצ"ל:
תוס' ד"ה שיעורא גרים פירוש שופר שתוקעין. נ"ב להבנת ד"ת זה עש"ע ח"ב (סקי"ב דנ"ח א' ב'):
בא"ד דלא קי"ל כרבה תוספאה. נ"ב ר"ל לר"י ולסוגיא דהכא לא ס"ל אבל אנן קמ"ל כוותי':
בא"ד ואם קשתה ברמ"א ורמ"ב ורמ"ג. נ"ב צ"ל כולן במ"ם:
בא"ד שיפורא דט' נ"ב עיין תשובתי הנ"ל שמהרי"ט לא עמד על זה היטיב בזה:

דף לח:

רש"י ד"ה אלא מרביעי וכו' מפני סכנת גופה כצ"ל:
ד"ה לתקופת הימים כתיב וכו' ושמועו מועט:

דף לט.

תוס' ד"ה והיולדות וכו' אע"ג דראייה שניי' זו מחמת כצ"ל:

דף מ.

גמ' ורבנן האי מבעי להו לרבות כצ"ל וכן לקמן:
תוס' ד"ה בעין וכו' דרובן אינן נימוקים כצ"ל:
ד"ה זאת וכו' אמאי הא ליכא מעוטא רבועי כצ"ל:

דף מ:

רש"י ד"ה והחטאת ששחטן כצ"ל:
תוס' ד"ה פרט וכו' שכן לן באימורין כשר (באימורין כשר) שהרי לן כצ"ל:
בא"ד ומיהו לר"ת דגרס פ"ב דזבחים דלא מצינו משנה זו בכל מקום כצ"ל:
ד"ה והנתנים וכו' הויה לי' ומנקט נשחט בלילה וכו' שכבר נתקבל אבל נשפך כצ"ל:

דף מא.

גמ' ה"נ אצטריכו הרי קראי כצ"ל:
תוס' ד"ה שהיה וכו' נמי הוה מטמאין כצ"ל:
ד"ה קסבר שאין אתנן חל עלייהו וכו' אין קדושה חלה עליהן כצ"ל:

דף מא:

גמ' כל שתינוקת יושבת ונראית כצ"ל:
שם דילמא בהדי דקאזלה שדתיה כצ"ל:
רש"י ד"ה נחושתך וכו' בכמה דוכתי כצ"ל:

דף מב.

לסתור ולטמא במשהו כצ"ל:
רש"י ד"ה וכי תימא וכו' ודרבא במתהפכת כצ"ל:
ד"ה לעולם וכו' ודקאמר מסברא נוגעת כצ"ל:
ד"ה כולכו ברוקא חדא כצ"ל:
ד"ה ונעקר דם כצ"ל

דף מב:

גמ' מטמאה בגדים בבית הבליעה וכו' יצא זו כצ"ל וכן בכל המקומות:

דף מג.

גמ' כגון שהרהר וירד וטבל. נ"ב כגון שכבר מל ועדיין היה מחוסר טבילה כשהרהר:

דף מג:

גמ' ורבנן ההוא מבעי להו כנ"ל:

דף מד.

רש"י ד"ה אי בעי מאבוהי לירתו כצ"ל:

דף מד:

גמ' למאי הלכתא. נ"ב דהא כבר תני לכולהו מילי דאורייתא ומשני ר"פ דקמ"ל אפיי למדי דרבק:

רש"י ד"ה ופרכסה עובר שבמעי אמו וכו' היא מייתא ברישא כצ"ל:

תוס' ד"ה (**הנמעל"ד**) **איהו וכו'** עובר יצא ראשו כצ"ל:

בא"ד וא"ת אם תמצי לומר דמותר להורגו וכו' אע"ג דמותר להורגו. נ"ב אינו מדויק דמאן הוא דשרו להרוג את העובר בלי טעם אע"ג דאין נהרג עליו ואין ראיה מההיא דערכין משום נוול דאמו הוא וירך אמו (הוא) ובלא רפואה הוי האי סופו למות עם אמו:

דף מה.

גמ' הא אחר בא עליה. נ"ב ושבר בתולי' ואתא דם על ידו:

שם האי דם נדה הוא. נ"ב ונ"מ לענין טהרות ולענין איסור לבעלה:

שם מסתכלים זה בזה. נ"ב כסבורים שלבסוף פסלה באמת והיה הדבר קשה בעיניהם שהקל מתחלה אע"פ שלא היה הדבר ברור לו כפי הנראה ממאמרו האחרון:

רש"י דה איתצוד וכו'. ואין דם בתולים כצ"ל:

ד"ה ואינו מאכיל וכו' אע"ג דקני לה בהך ביאה כצ"ל:

תוס' ד"ה אחר בא וכו' אמאי דחוק לאשכוחי וכו' כגון שבעל תוך שלשה כצ"ל:

ד"ה האי וכו' ומפרש ר"ת משום דנקטיה לעיל נקטי' נמי הכא כצ"ל:

ד"ה מה אני לכהונה שנבעלה לפסול לה. נ"ב א"נ דקבל בה אביה קדושין כשהיתה פחותה מבת שלש ונבעלה תחתיו אפי' הוא ישראל ושוב נתאלמנה פסולה לכהונה אם היתה ביאתה ביאה

דף מה:

גמ' ויבן ה' אלהים את הצלע כצ"ל:

שם נדרן נדר והקדשן הקדש כצ"ל וכן לקמן:

רש"י ד"ה סד"א בודקין וכו' בת אחת עשרה (וכו') נבדקין כצ"ל:

ד"ה היכא דבדקנו כצ"ל:

ד"ה כלפני הזמן וכו'. ושתי שערות הויין להו שומא כצ"ל:

תוס' ד"ה שהתנוק וכו' לצאת ולבוא וכו'. נ"ב משא"כ בנקבה שאין מניחין אותה להיות יצאנית שכל כבודה פנימה ובמשנה דכלים נקראת הזונה יוצאת החוץ:

דף מו.

רש"י ד"ה הני מילי וכו' ולא אשכחן לא חיישינן כצ"ל:

דף מו:

גמ' רבי יוסי תני לה ולא סבר לה. נ"ב עיין כיוצא בה פר"ע (דף פח ע"א):
רש"י וזה הדבר הדבר וכו' שיהא אסורו איסור כצ"ל:
ד"ה יש להן וכו'. נ"ב ונצטרכו לירושה כצ"ל:

דף מז.

גמ' שמואל מייחד להו ר"נ מחליף להו ר"ש מסר להו לערבי ואמר להו כצ"ל. נ"ב מייחד להו שיתעברו מהם ויולידו להם עבדים ושפחות ואין בזה חדוש דאפי' עבד עברי רבו מוסר לו שפחה כנענית. אלא קמ"ל דשמואל מייחד לעבדים ולשפחות טובא בהדי הדדי בערבוביא. ור"נ מחליף (אפשר דעביד הכי דילמא לא אעברי להו מהך ותתעבר מאידך) ולא קפיד. ור"ש מסר להו לערבי להשגיח עליהן שלא יברחו ואע"פ שערביים שטופים בזנות כדאיתא בקדושין (מ"ט ע"ב) עשרה קבין כו':
רש"י ד"ה מיחד להו וכו' ואינו מקפיד משום בושת כצ"ל:
ד"ה לערבי וכו' שפחותיו לערבי כצ"ל:
תוס' ד"ה אתי וכו' דיש ספרים דגרסי כצ"ל:

דף מז:

גמ' יביא ראיה שהוא בן עשרים כצ"ל. נ"ב ערש"י ואינו מוכרת וגרסת המשניות היא יביא והוא הנכון:

דף מח.

גמ' ומנתר הוא דנתר. נ"ב צ"ע לבדקה בגומות ש"מ דלית להו ההיא דרמ"ל גומות ה"ה כשערות דאי איתא הא איכא למיקם עלה דמלתא ולברורי אי חזינן גומות הוא דנתור ואי לא ודאי לא נתור ואמאי אמרי רבנן חולצת ומתיבמת לעולם ועי' לח"ש ומו"ק ומגדול:
רש"י ד"ה ומאי שדי דמשמע דעדיין היו שדיים עומדים לצאת כצ"ל:
תד"ה בא סימן וכו' דרוב פעמים תחתון אתי ברישא כדקאמר בגמ'. נ"ב ר"ל אע"ג דלרבנן לא איפשר כלל לר"מ אפשר דעליון קדים. ומיעוט הוי. א"כ ר"מ דס"ל לא חולצת

כו' דחייש למיעוטא. ואימא הך קטנה היא. מיהא קאזיל הכא והכא לחומרא. וכי מזינן עליון ולא תחתון תלינן לה ברובא ומשוינן לה גדולה לענין איסורא דקידושין. אבל לעונשין ליכא למימר ואגב שטפא אתיא להו:

דף מח:

רש"י ד"ה ה"ג וכו' להכי לא מהימני כצ"ל:

דף מט.

גמ' אם כנסה. נ"ב אכלי קאי:
שם בידע שכונס משקה. נ"ב אמשקה קאי לפרש"י. כלומר שכנס משקה את הקדרה והוא דחוק וי"ל כנסה (בלי מפיק) לשון נקבה ואקדרה קאי שכנסה קדרה את המשקה ושמא כנסה אפיה קאי:
רש"י ד"ה ואיבעית אימא וכו' ולא אתינן למסמך כצ"ל:
תוס' ד"ה ואיבעית אימא וכו' בנות ישראל שהגיעו לפרקן ולא הגיעו וכו' פירוש הביאו כצ"ל:
בא"ד דלא אפשר עוד לברר חולצין שפיר כצ"ל:

דף נ.

רש"י ד"ה למעוטי וכו' דאינו אוכל כצ"ל:
תוס' ד"ה שזרען וכו' ולא היו שם גידולים וכו' שם אוכל עד שיפסל מלאכול כצ"ל:

דף נ:

רש"י ד"ה ונבלת עוף וכו' אין צריך מחשבה כצ"ל:

דף נא.

רש"י ד"ה ופטור מן המעשר וכו' דכתב במשנה תורה כצ"ל:

דף נא:

רש"י ד"ה לכמך וכו' האי לאו לטעמא כצ"ל:
תוס' ד"ה אם נקח וכו' לפי שאחר התיקון אינו ראוי בפני עצמו לאכילה א"כ גם לא יהא נקח בכסף מעשר כצ"ל:

ד"ה ולבני מערבא וכו' יצאו שבתות ויו"ט שהן גופן אות. נ"ב כלומר פטורא בלחוד הוא דגמרינן מהתם ולא מושמרת דתשמע מניה חיובא ואזהרה:

דף נב.

גמ' רב מלכיא כצ"ל. נ"ב נמצא בכתוב:
רש"י ד"ה בבתו של רבי ישמעאל וכו' ולאחר שילדה באה למאן כצ"ל:
ד"ה גבינה וכו'. שמעתא דנפשיה כצ"ל:

דף נב:

גמ' לבשה ג' חלוקות וכו'. נ"ב זה משקל חדש נקני הנפרד חלוקה ע"מ פעולה שכולה והחי"ת נרחב בח"פ:
שם וחלוק אחד הן. נ"ב משקל זכרי הוא:
רש"י ד"ה או שראתה וכו' ומצאה עליו כתם כצ"ל וכן בכה"מ:

דף נג:

גמ' א"ר נראין דבריו וכו' שהוא מתקנה. נ"ב ומ"ט לא הדר בי' משום דחייש לחומרא:
רש"י ד"ה צריכין וכו' בשביעי לטבול בערב כצ"ל:
ד"ה דיתיב וקאמר וכו' ולא מפסדא בהכי כצ"ל:
תוס' ד"ה עצמה וקדשים וכו' לטמא יותר מעת לעת כצ"ל:

דף נד.

רש"י ד"ה רביע ימים וכו' ונמצאת משמשת רביע ימיה כצ"ל:
תד"ה הני ארבסר וכו' דבח' רביעיים אינה משמשת רק ו' וכו' ויום ראשון מרביעיים שהן טהורין וכו' ותשיעיים הטמאים כל ח' כצ"ל:

דף נד:

גמ ימי לידה שאינה רואה בהן מהו שיעלו לספירת כצ"ל:
שם ואם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהיו כצ"ל:
תוס' ד"ה דם הנדה וכו' ממילא ילפי מהדדי כצ"ל:

דף נה.

גמ' דאקמח והוי עפרא. נ"ב עי' מו"ק סי' מ"ה ח"ב ועי' שי"ע סקס"ו:
שם ועשה מקומו צלקת כצ"ל:
שם א"ר בבי כצ"ל:

דף נה:

גמ' מה התם אף על גב דלא נגע כצ"ל:
שם ואיזה זה מגע נבלה כצ"ל:
שם מה לי קטליה כצ"ל:

דף נו.

גמ' ומטמא בין לח בין יבש. נ"ב לכאורה אכתם לחוד קאי דהא שרץ אינו מטמא יבש ובגמרא לא משמע הכי:

דף נו:

גמ' אמרטוטי אמרטט. נ"ב חברו פ"ה דע"ז (דף סט ע"א) פירושו היה נופל לחתיכות:
שם ובסביבות בית הטמאות. נ"ב עלח"ש:
שם לא על הסככות נ"ב עלח"ש:

דף נז.

גמ' כיון דכתיבא מזהר זהיר. נ"ב ש"מ דברי קבלה נמי מזהר זהירי ודלא כמ"ש בספרי חיצונים שאינם מאמינים אלא בתורה שבכתב בלבד ולא בנביאים (א"ה לא אבין כוונתו הלא פלוגתא היא בגיטין דף י ע"א ובחולין דף ד ע"ב אי כתיבא ולא אחזיק אי אחזיק ולא כתיבא סומכין עליהם ולרשב"ם אי אחזיק אפי' לא כתיבא שכל מצות שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ואפי' בדרבנן ממש וא"כ אין מזה ראיה ודו"ק):
שם ותנן החורש בית הקברות כצ"ל:
רש"י ד"ה בית ארבעת וכו' והוא בית סאתים כצ"ל:
תוס' ד"ה ודילמא וכו' דבחבורים מוסיף מת האחר את כצ"ל:

דף נז:

גמ' ואימור הרגשת עד הואי. נ"ב עשי"ע (ח"ב סי' ה' ו'):

שם ת"ש נמצא אתה אומר כצ"ל: שם מגופא אתא דאי מעלמא אתא כצ"ל וכן לקמן ברש"י ובתוס':

דף נח.

גמ' יפה הורית כצ"ל:
רש"י ד"ה כרצועה וכו' נעשה כרצועה כצ"ל:

דף נח:

רש"י ד"ה שלשה חלוקים כצ"ל:
ד"ה או שטעם וכן אבל אמרו לו טמא היית כצ"ל:
תוס' ד"ה וכדבריו אני מודים. נ"ב נראה דתוס' גרסי מורים ברי"ש:

דף נט.

רש"י ד"ה כגריס מלמטה כפחות מכגריס כצ"ל:
תוס' ד"ה היו בה וכו' עד כגריס כלמטה כפחות מכגריס לא כלמעלה כיותר מכגריס וכו' אלמא כגריס כיותר כצ"ל:

דף נט:

רש"י ד"ה איש ואשה וכו' כי אמר במתני' כצ"ל:
תוס' ד"ה מדלא וכו' באשה יושבת. נ"ב כאן צ"ל ד"ה יושבת כנרשם שם:

דף ס.

רש"י ד"ה שהלכו וכו' ולא ידעינן הי להאי כצ"ל:

דף ס:

רש"י ד"ה שתיהן טמאות וכו' ונכנסה למעמדה של הפנימית כצ"ל:

דף סא.

גמ' נשבה הרוח ועקרתו וכו' בעקרו כצ"ל:
שם מעשה במערה של שחין כצ"ל:
שם ושראן וכו' והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הכה כצ"ל:

תד"ה מקום טהרה וכו' לא בלעה מים שבסדינין ומקום הטומאה יבש כצ"ל. ונ"ב הסדינין מחמת שנבלעו המים בעפר התימוח של מקום טומאה ונשארו סדינין יבשין ושתי הגרסאות לדבר אחד נתכונו ופירושן שוה:

ד"ה אטמרינכו וכו' ואם אטמין אתכם חייבתם ראשי למלך. נ"ב אינו ברור דא"כ כי נמי לא הרגו מצי לאשתמוטי בכה"ג מפני הסכנה כי היכי דהויא סכנתא לגבי ב"ג גופייהו דהא קבעי לאטמורי. וא"ה מאי איריא משוס דליחש לל"ב מיבעי. וק"ל:

דף סא:

גמ' זאת אומרת מצות בטלת לעתיד לבוא. נ"ב עמ"ש רפ"ד דר"ה בס"ד ובפרק השואל:

שם במשנה שבעה סממנים כצ"ל:

תוס' ד"ה אבל עושה כו' דתכריכי המת וכו' תכריכי המת אין בהם משום כלאים כצ"ל:

דף סב.

משנה שבעה סממנין כצ"ל:

שם וצריך לכסכס שלש פעמים כצ"ל וכן ברש"י:

דף סב:

גמ' אמר ליה רבי אבא לרבי אסי כצ"ל:

רש"י ד"ה כיון דיכול לצאת וכו' דלא קפיד בהו להוציא כל מה שבתוכן וכו' הואיל ויכול לצאת כצ"ל:

:

דף סג.

גמ' והתניא ישן כל היום כצ"ל:

שם אמר רב אשי אמר ר"א. נ"ב נ"ל שצ"ל אסי בסמ"ך וכ"א בספר יוחסין:

שם הבלא דפומא מעלי כצ"ל:

דף סה.

גמ' נתמעטו מזונותיו. נ"ב נ"מ למבעי רחמי עלה וה"מ בע"ה אבל בת"ח תורה נותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו וכמ"ש שלהי קדושין:

תוס' ד"ה סבר וכו' דהא מסקינן לקמן וכו' נ"ב י"ל דבסוף ימיהם חזרו בהן ומעקרא אמרו כי מתניתין ומשמע דסבר למעבד עובדא כרב מקמי דהדר בי' הוה כדאמר לעיל פרק בנות כות (דף לו ע"ב) במקשה נדה דא"ר ליומא ואהדר בי' ואפ"ה שילא ב"א עבד עובדא כוותי' דההיא דרב ולא כאידך. ה"נ איכא למימר הכא אי משום דלא שמיע לי' אידך דרו"ש אי נמי ההיא שעתא אכתי לא הדר בי' דכותה בפרק הזרוע לענין מתנות בסוף ימי רנב"י הדר בי' ואשתני דינא וכה"ג טובא כגון ספכ"ה דהדר בי' רבי בצרפא וכן דפ"א:

דף סה:

גמ' שאני כתובה דמגבי בה. נ"ב צ"ל דנגהי לשון נגה לי ולא אתא:
שם א"ל רבי אבא לרבי אשי. נ"ב נ"ל אסי בסמ"ך:

דף סו.

גמ' ואם יש לה וסת וכו'. נ"ב ע' שי"ע ח"ב (סי"ג):
שם מקור מקומו טמא איכא בינייהו. נ"ב לרבותינו טהור לגמרי ולרבי אע"ג דתולה במכה שבמקור לטהרה לבעלה אבל טמאה היא לטהרות כמקור שהוא טמא כך נ"ל לכאורה אבל אחר העיון א"א לומר כן מחמת דפכ"ה (דף טז ע"א):
שם כי היכי דהתהוו וכו' דלבעו עליך רחמי כצ"ל:
שם אדבריה רבא לרב שמואל. נ"ב רב שמואל טובא הוו ואינו מרבותיו:
שם אמר רבא תבעוה להנשא כצ"ל:
רש"י ד"ה אפגורי מפגר וכו' ומסרט ומוציא דם כצ"ל:
תוס' ד"ה ותבדוק וכו' תימה. נ"ב עשי"ע ח"ב (סי"ב):

דף סו:

גמ' דקרירי ומשרו. נ"ב נ"ל שהוא מלשון שריר וקיים:
תוס' ד"ה אם סמוך וכו' וטשטקי הוא טשטקי דפיזא. נ"ב תשטקי בטשטקי אחלף לי':

דף סז.

גמ' ומפצי כצ"ל:
שם אשה נראית כצ"ל וכן ברש"י:
תד"ה פתחה עיניו וכו' ואי לטהרות הוא לא היה צריך:

דף סז:

גמ' כולהו ספק זיבות שוינהו רבנן ליטבלו ביממא כצ"ל:
שם שחל להיות אחר השבת. נ"ב בזמן שקדשו ע"פ הראי':
שם לפיוסה ואמרה לי' מאי איתיי. נ"ב צ"ל בשני יודי"ן בסוף פירושו אהי נמצאה לו:

דף סט.

דייני בגלחי. נ"ב מקום בסדום היו עיין בסנהדרין (דף קט ע"א):
שם לישקול תרי משכי. נ"ב וא"ה היכי לשקול מאן דאית ליה תורא חד משכא. י"ל מאן דאית ליה לאו חד תורא דוקא אלא מאן דאית ליה תורא ואפילו תורי טובא משמע:

דף סט:

גמ' גזרה שמא יתעלפה נ"ב כדכתיב (יחזקאל ל"א ט"ז) עליו עולפה:
רש"י ד"ה אימא איני יודעת וכו' כל שבעה שלפנינו. נ"ב מהרש"א גריס שלא לפנינו והיא היא:

דף ע.

האמר אשם קבע כצ"ל וכן לקמן וכן ברש"י:
רש"י הא אמר וכו' להביא את חטאתו עני כצ"ל:
ד"ה והעשיר וכו' להביא את כולן כצ"ל:
ד"ה אחר אשם וכו' יקריב את האחרים כצ"ל:

דף ע:

תוס' ד"ה כתוב א' וכו' מהנה נשאתי פניך וכו' ומן וישא ה' פני איוב כצ"ל. ונ"ב ולא מקשי מנייהו משום דבלוט מלאך הוא דקאמר לה. וידוע שאין הדבר תלוי בו אלא משום דלא נגזרה על אותה העיר גזרה. וכבר אמרו חז"ל שלכך נדחה ממחיצתו לפי שלא תלה הגדולה בבעליה. גם לא היה משא פנים בדבר אל לוט אלא לתת שאלתו להציל את העיר ההיא ומה"ט נמי לק"מ מאיוב דאותו נשיאות פנים כמו כן לא היה לאיוב בעצמו אלא בהתפללו בעד רעהו ותלמודא לא אקשי אלא ממשוא פנים לאדם עצמו להעלים עין מחטאיו שלא תלקה מדת הדין נגד הכתוב לא ישא פנים דמיירי בהכי לומר שאינו מוותר כלום ואפי' לאוהביו והיינו דק"ל מהכתוב ישא וגו' דמאי מוסיף בברכה זו האחרונה על

השתים דלכאורה כבר כוללות כל ברכות טוב אלא לישנא יתירא לאוסופי קאמר דאפי' אין עושין רצונו של מקום יתנהג עמהם לפנים משורת הדין מש"ה מקשה אהדדי:

דף עא.

גמ' ויצא ממנה רביעית דם כצ"ל וכן לקמן:
רש"י ד"ה אלא הא דתניא כצ"ל:

דף עא:

גמ' ושמשה ב"ש אומרים כצ"ל:
תוס' ד"ה ואם נפל וכו' אבל מספל פסלי להו כצ"ל:

דף עב.

גמ' לא אם אמרתם בתוך וכו' שאין יום שלאחריו מצטרף עמו כצ"ל:
שם אם הביאנוהו לידי טומאה כצ"ל:
שם ועוד מדבריכם אתם נושכים. נ"ב נ"ל בבי"ת והוא בענין תשובה. אך מפירש"י כמדומה היה גורס נושכים בכ"ף

דף עג.

ברש"י ד"ה ביממא. ראתה ביום. נ"ב אבל אין לומר דשאלת ר"ש היא שמא לא תהא זבה רק בימים בלבד ולא בלילית וכמ"ד דשבעת ימים דהשבתת שאור (פ"ק דפסחים) אי לאו דאיתקש לאכילת מצה וכן בכמה דוכתי דא"כ מ"ש בזבה דקשיא לי' בנדה נמי תקשי אימא שבעת ימים תהי' בנדתה בימים ולא בלילות. אלא ודאי הא ידע דתהיה לרבות הלילות כדאיתא בת"כ. א"כ בזבה נמי לא לקשי דהכתיב גבה נמי כימי נדתה תהי' טמאה הויה אחת לנדה ולזבה. אלא ע"כ הכי קא קשיא לי' דילמא לא נעשית זבה אלא ע"י ראיית ימים והיינו דאיכא בין זבה לנדה שהיא נעשית נדה בלילה. ואם אמנם גם מתשובתו של אביי מוכח קצת שכך היתה כוונת ר"ש בשאלתו אבל אינו מוכרח כל כך:
בהדרן ולומדי תורתך לשמה כוי להתחיל ספרים קדושים אחרים כצ"ל: